

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تهیه و تنظیم و ناشر مجتمعه فرهنگی آموزشی معاونت فرهنگی و

اجتماعی سازمان اوقاف و امور خیریه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی سازمان چاپ و انتشارات اوقاف

ویراستار مهدی صباغی

صفحه آرایی مصطفی برجی

نوبت چاپ اول / بهار ۹۶

شمارگان ۱۰۰۰۰ جلد

قیمت ۳۰۰۰ تومان

غیرقابل فروش / اهدایی

سازمان اوقاف و امور خیریه
معاونت فرهنگی و اجتماعی

سایت سازمان: www.OGHAF.ir

سایت معاونت: www.MFSO.ir

سایت مجتمع: www.MFPO.ir

آدرس: تهران، خیابان نوفل لوشاتو، سازمان اوقاف و امور خیریه

آدرس مجتمع: قم، بلوار ۱۵ خرداد، جنب امام زاده شاه سیدعلی،

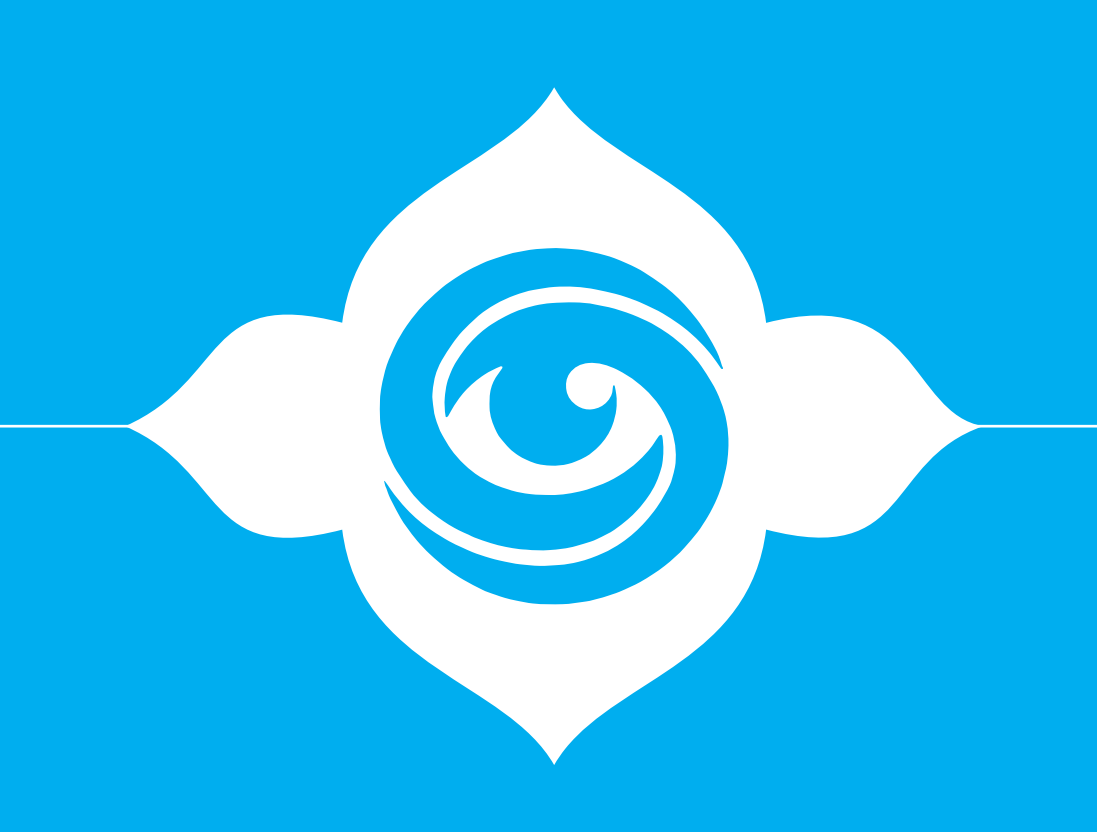
مجتمع فرهنگی آموزشی اوقاف

تلفن: ۰۲۵-۳۸۱۸۷۱۵۶ ■ ۰۲۵-۳۸۱۸۷۱۶۹

چشم‌های پاک

مروری بر برخی احکام نگاه کردن

دو کلمه حرف حساب

آیات انسان‌ساز قرآن را که مرور می‌کنیم به آیاتی برمی‌خوریم که معنای آنها چنان واضح و روشن است که در درک مراد خداوند، کسی دچار تردید نمی‌شود. از آن جمله آیات مربوط به «نگاه» است:

«قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ؛ به مؤمنان بگو: چشم‌های خود را از نگاه به نامحرم فروگیرند».

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ؛ و به زنان با ایمان بگو: چشم‌های خود را از نگاه هوس‌آلود فروگیرند». (نور، آیه ۳۰)

گفتنی است اگر انسان به خوبی بداند: «عالم محضر خداوند است» و باور کند هیچ یک از اعمال و حرکات ما از دید الهی پنهان نیست و این مطلب را بارها و بارها به خود تلقین کند تا به مرحله احساس و باور قلبی برسد. ترك عملی که

موجب ناخشنودی خداوند است کاری ممکن و شدنی می‌باشد.
 رسول خدا ﷺ در حدیثی می‌فرماید: «وَإِنْ نَازَعَكَ بَصْرَكَ إِلَى بَعْضِ مَا حَرَّمَتُ عَلَيْكَ، فَقَدْ أَعْتَنَّا عَلَيْهِ بِطَبَقَتَيْنِ، فَأَطِيقْ؛ فرزند آدم!... اگر چشمت بخواهد تو را به نگاه حرام بکشاند، من دو پلک در اختیار تو قرار داده‌ام، پس آنها را فرو بند» و نیز پیامبر ﷺ می‌فرماید: «هر چشمی در روز قیامت گریان است، مگر سه چشم؛ چشمی که از خوف خداوند بگیرد و چشمی که از محارم الهی بسته گردد و چشمی که در راه خدا بیدار بماند».

حضرت امام صادق (علیه السلام) در حدیثی نورانی می‌فرماید: «النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سَهَامِ إِبْلِيسَ مَنْ تَرَكَهَا لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ لَا لِغَيْرِهِ أَعْقَبَهُ أَمْنًا وَإِيمَانًا يَجِدُ طَعْمَهُ؛ نگاه ناروا تیری مسموم از تیرهای شیطان است. هر کس آن را تنها به خاطر خدا ترک کند، خداوند آرامش و ایمانی به او می‌دهد که طعم گوارای آن را در خود می‌یابد»
 امیرمؤمنان (علیه السلام) می‌فرماید: «هر کس چشمش را آزاد بگذارد، حسرتش زیاد می‌گردد».

با مراقبت درونی و دوری از زمینه‌های بیرونی و سپردن دل و روح خود به خداوند از دستبرد شیطان می‌توان محفوظ ماند و اگر انسان با وجود مواظبت و پاسداری از دل و چشمش گاهی فریب خورد و نگاهی نابه‌جا انداخت، می‌تواند با توبه فوری، این خطا را جبران کند و اثر سوء آن را از جان و روحش پاک کند.

مهم این است که نگاه حرام به صورت عادت در نیاید و قبح آن شکسته نگردد. یعنی باید هوشیار باشد و از دل و چشم خود نگهداری دهد و اگر گرفتار خطا شد با سلاح توبه دشمن را ناکار کند. چون اگر چشم‌رها و آزاد گردد و به هر صورت و هر منظره‌ای نگاه کند، این کار عادت و ملکه انسان می‌شود. در روایتی از امام عسکری (علیه السلام) آمده است: «برگرداندن صاحب عادت از عادتش مانند معجزه است».

اگر انسان به خوبی بفهمد که بسیاری از آلودگی‌ها و انحرافات از يك نگاه ناروا که نگاه‌های بعدی را به دنبال داشته و استغفار و توبه‌ای همراه آن نبوده، سرچشمه گرفته، همین فکر، عامل کنترل بسیار مهمی است که انسان بیدار و هوشیار را از خطا حفظ می‌کند.

فصل اول

نگاه به نامحرّم

نگاه‌های حرام

🔗 نگاه‌های ممنوع و حرام کدام است؟

نگاه‌های حرام عبارت است از:

۱. نگاه به چهره آرایش‌کرده‌ی زن.
۲. نگاه به زیورآلات زن.
۳. نگاه به عکس بی‌حجاب زن آشنا.
۴. نگاه با ریبه (ترس افتادن به حرام).
۵. نگاه به بدن مرد نامحرم (به جز صورت و دست‌ها)،
۶. نگاه به تمام بدن زن نامحرم (به جز صورت و دست‌ها تا مچ).
۷. نگاه هوس‌آلود (هر چند به صورت و دست‌ها و یا به بدن هم جنس).

نگاه‌های حلال

نگاه‌های جایز و حلال کدام است؟

نگاه‌های جایز - به شرط آن که بدون قصد لذت و ریبه باشد - عبارت است از:

۱. نگاه به زن روستانشین که نوعاً خود را نمی‌پوشاند.^۱

۲. نگاه به عکس بی‌حجاب زن ناشناس.

۳. نگاه هم‌جنس به هم‌جنس (به جز عورت).

۴. نگاه به زن به منظور ازدواج (با شرایط خاص)،

۵. نگاه به زن که کهنسال^۲ که هیچ‌گونه رغبتی به ازدواج با او نیست.

۶. نگاه به زن غیرمسلمان؛ خواه از اهل کتاب باشد یا نه.^۳

تبصره: جواز نگاه‌های یاد شده در صورتی است که با قصد لذت و یا ترس افتادن به گناه همراه نشود.

---

۱. از نظر برخی مراجع آیات عظام بهجت و مکارم شیرازی.

۲. جاهایی که به طور معمول نمی‌پوشانند مانند موها، گردن و دست‌ها.

۳. به جز جاهایی که به طور معمول می‌پوشانند.

نگاه به پای زن نامحرم

آیا نگاه کردن به پای زن نامحرم، از مچ به پایین جایز است؟
 همه مراجع (به جز آیت‌الله مکارم): خیر، نگاه به پای زن از مچ به پایین نیز - هر چند بدون قصد لذت - حرام است.
 آیت‌الله مکارم: آری، ولی بهتر آن است که نگاه نکند.

نگاه به برجستگی‌های بدن

آیا نگاه به برجستگی‌های بدن زن نامحرم (مانند سینه و پشت) از روی لباس و مانتو جایز است؟
 همه مراجع: اگر با قصد لذت باشد و یا بترسد که به گناه بیفتد، نگاه به این مواضع جایز نیست.

نگاه به مرد

آیا همان‌گونه که نگاه مرد به زن نامحرم حرام است، نگاه زن به مرد نیز حرام است؟ همه مراجع (به جز آیات عظام بهجت و سیستانی): آری، نگاه زن به بدن مرد نامحرم [به جز سر، گردن و دست‌ها و جاهایی که معمولاً آن را نمی‌پوشانند] حرام است؛ هر چند بدون قصد لذت باشد.

آیات عظام بهجت و سیستانی: نگاه زن به بدن مرد نامحرم با قصد لذت حرام است و بنابراین احتیاط واجب بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام هم نیز [به جز قسمتی از بدن که معمولاً آن را نمی‌پوشانند مانند سر و دست‌ها] جایز نیست.

نگاه پیوسته به چهره استاد

نگاه پیوسته دختران به چهره استاد نامحرم مرد، در کلاس درس چه حکمی دارد؟ همه مراجع: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد، اشکال ندارد.

نگاه به شاگردان

ک تکلیف استادی که به عده‌ای از دختران درس می‌دهد؛ ولی نمی‌تواند خود را از نگاه هوس‌آلود کنترل کند، چیست؟
همه مراجع: باید تدریس برای آنان را رها کند.

نگاه خواستگاری

ک در چه صورت می‌توانم به چهره، گردن و موهای دختری که قصد ازدواج با او را دارم، نگاه کنم؟

همه مراجع (به جز آیت‌الله صافی): نگاه به دختر مورد نظر با شرایط ذیل جایز است:

۱. به قصد لذت و ریبه نباشد (هر چند بداند با نگاه، لذت قهری پیدا می‌شود).
۲. برای آگاهی از وضع جسمانی دختر باشد (پس اگر از حال او آگاه است، نگاه او جایز نیست).
۳. مانعی از ازدواج در میان نباشد (برای مثال دختر شوهر نداشته باشد).
۴. احتمال بدهد دختر او را رد نمی‌کند.

آیت‌الله صافی: با رعایت شرایط یاد شده، بنابر احتیاط واجب تنها به صورت و دست‌ها تا مچ اکتفا کند.

نگاه‌های خیابانی

❖ شخصی قصد ازدواج دارد؛ آیا می‌تواند بدون قصد لذت به چهره و موهای خانم‌ها (مثلاً در خیابان) نگاه کند تا کسی را بیسندد و بعد از او خواستگاری کند؟
همه مراجع: این نوع نگاه‌ها جایز نیست.

تبصره: نگاه به دختر به منظور ازدواج با او، شرایطی دارد که با رعایت آن جایز می‌شود. (ر.ک: نگاه خواستگاری)

نگاه به نامزد

❖ آیا نگاه به بدن نامزد خود که هنوز نامحرم است - ولی محرم شدن قطعی است - جایز است؟
همه مراجع: خیر، نامزد نامحرم با سایر زنان تفاوتی ندارد.

نگاه به دختر بچه

آیا نگاه کردن به مو و بدن دختر نابالغ جایز است؟

آیات عظام امام خمینی، خامنه‌ای و سیستانی: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد؛ ولی بنابر احتیاط [مستحب] به جاهایی [مانند ران، شکم و سینه] که معمولاً آنها را می پوشانند، نگاه نکند.

آیت‌الله بهجت: اگر دختری است که خوب و بد را می فهمد، بنابر احتیاط واجب نگاه به او - خواه با قصد لذت باشد یا بدون آن - جایز نیست.

آیات عظام تبریزی، صافی و وحید: اگر دختری است که خوب و بد را می فهمد نگاه به او [هر چند بدون قصد لذت] جایز نیست.

آیات عظام فاضل، مکارم و نوری: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد، ولی بنابر احتیاط واجب به جاهایی [مانند ران، شکم و سینه] که معمولاً آنها را می پوشانند، نگاه نکند.

نگاه پسر بچه

آیا پسر بچه ممیز، می‌تواند به مو و بدن نامحرم نگاه کند؟

همه مراجع (به جز آیات عظام مکارم و تبریزی): پسر بچه ممیز تکلیف ندارد و نگاهش به زن بی‌اشکال است؛ ولی بنا بر احتیاط واجب، زن باید بدن و موی خود را از پسر بچه ممیزی که نگاهش به زن، باعث تحریک شهوت او می‌شود، بپوشاند.

آیات عظام تبریزی و مکارم: پسر بچه ممیز تکلیف ندارد و نگاهش به زن بی‌اشکال است؛ ولی بهتر است زن بدن و موی خود را از او بپوشاند.

تبصره: حکم «نگاه پسر بچه ممیز به زن بی‌اشکال است» در رساله‌های عملیه نیامده است؛ ولی از آنجا که فقیهان یکی از نشانه‌های تکلیف را بلوغ می‌دانند، پسر بچه ممیز مشمول آن قرار نمی‌گیرد.

پاداش فرو انداختن نگاه

امام صادق (علیه السلام):

کسی که نگاهش به زنی (نامحرم) بیفتد و فوراً چشم خود را به طرف آسمان کند یا آن را فرو ببندد، چشم خود را برهم نمی‌زند مگر این که خدای بزرگ و بلندمرتبه از حوریان بهشتی به ازدواج او درآورد.

بحار الانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۷

فصل دوم

نگاه به عکس و فیلم نامحرم

نگاه به فیلم ورزشی

🔸 حکم تماشای کشتی‌گیران و سایر ورزشکاران با بدن نیمه برهنه از تلویزیون برای بانوان چگونه است؟

آیات عظام امام، سیستانی، فاضل، نوری و وحید: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده هم نشود، اشکال ندارد.

آیات عظام بهجت، صافی و مکارم: با توجه به اینکه نگاه به این نوع برنامه‌ها باعث فساد و تهییج شهوت می‌شود، جایز نیست.

آیات عظام تبریزی و خامنه‌ای: اگر به طور غیرزنده پخش شود و قصد لذت و ترس افتادن به حرام نباشد، اشکال ندارد.

تبصره: پاسخ یاد شده در جایی است که مردان ورزشکار و کشتی‌گیر، ناشناس باشند و گرنه به فتوای مراجع تقلید، تماشای آن حرام است.

نگاه خواستگاری به عکس

آیا مرد می‌تواند برای آگاهی از خصوصیات جسمی و زیبایی دختری که می‌خواهد با او ازدواج کند، عکس یا فیلم او را مشاهده کند؟ در صورتی که دختر، فامیل و آشنا باشد، چه حکمی دارد؟
همه مراجع: اگر بدون قصد لذت باشد، اشکال ندارد؛ هر چند آن دختر از فامیل و آشنایان باشد.

عکس و فیلم آشنا

نگاه کردن به عکس و فیلم‌های زنان فامیل و آشنا که در آن بدون حجاب مشاهده می‌شوند، چگونه است؟
آیات عظام امام، تبریزی و نوری: اگر از زنانی‌اند که به حفظ حجاب شرعی پای بند هستند، نگاه کردن به عکس و فیلم آنان حرام است.
آیات عظام بهجت و فاضل: بنا بر احتیاط واجب نگاه کردن به عکس و فیلم آنان، جایز نیست.

آیات عظام سیستانی، مکارم و وحید: اگر از زنانی اند که به حفظ حجاب شرعی پای‌بند هستند، بنابراین احتیاط واجب نگاه کردن به عکس و فیلم آنان جایز نیست. آیات عظام خامنه‌ای و صافی: نگاه کردن به عکس و فیلم آنان (به ویژه در مواردی که در معرض هتك و فساد باشند)، حرام است.

عکس بازیگران

❖ اخیراً از بازیگران زن پوست‌رهایی تهیه شده است. برخی از آنان موهای خود را بیرون انداخته‌اند و بعضی دیگر لباس‌های تنگ و اندام‌نما پوشیده و عکس انداخته‌اند، در این مورد حکم چگونه است؟ همه مراجع: اگر نشر و نگاه به آنان باعث مفسده گردد، جایز نیست.

فیلم‌های صداوسیما

❖ نگاه به فیلم‌های ایرانی و خارجی که در آنها حجاب رعایت نمی‌شود و از صدا و سیما

پخش می‌شوند، چه حکمی دارد؟

همه مراجع: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و باعث مفسد و انحرافات اخلاقی نشود، اشکال ندارد.

پخش زنده و غیر زنده

حکم تماشای زن بی حجاب در رسانه‌های تصویری به صورت زنده و غیر زنده چیست؟
همه مراجع (به جز آیات عظام تبریزی و خامنه‌ای): اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و تفاوتی بین پخش زنده و غیر زنده نمی‌کند.

آیت‌الله تبریزی: بین پخش زنده و غیر زنده تفاوت است. اگر به طور غیر زنده پخش شود و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و اگر به طور زنده باشد، نگاه به آن [هر چند باعث مفسده نیز نشود] جایز نیست.

آیت‌الله خامنه‌ای: بین پخش زنده و غیرزنده تفاوت است. اگر به طور غیرزنده پخش شود و بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و اگر به طور زنده باشد، بنابر احتیاط واجب، نگاه به آن [هر چند باعث مفسده نیز نشود] جایز نیست.

مشاهده نامحرم در چت

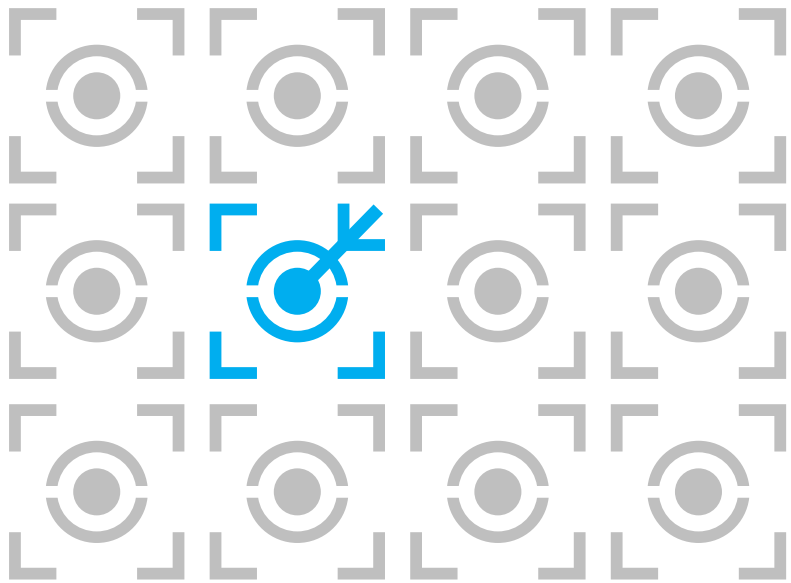
آیا در چت با نامحرم در اینترنت، می‌توان به چهره بی حجاب او که از دوربین کامپیوتری مشاهده می‌شود، نگاه کرد؟

همه مراجع (به جز آیات عظام تبریزی و خامنه‌ای): اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد.

آیت‌الله تبریزی: نگاه به آن [هر چند باعث مفسده نیز نشود] جایز نیست.

آیت‌الله خامنه‌ای: بنابر احتیاط واجب، نگاه به آن [هر چند باعث مفسده نیز نشود] جایز نیست.

بذر شهوت

امام صادق علیه السلام

النَّظْرَةُ بَعْدَ النَّظْرَةِ تَزْرَعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ كَفَى
بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَةً.

نگاه بعد از نگاه، بذر شهوت را در دل می‌کارد و
همین برای به فتنه (و گناه) کشاندن صاحب آن
نگاه کافی است.

وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۳۹

فصل سوم
نگاه به عکس و فیلم‌های غیر اخلاقی

فیلم مبتذل

🔸 نگاه به فیلم‌های مبتذل که بیشتر زنان غیرمسلمان در آن بازی می‌کنند. در صورتی که موجب تحریک انسان نشود. چه حکمی دارد؟

همه مراجع (به جز آیات عظام تبریزی و سیستانی): با توجه به اینکه دیدن این گونه فیلم‌ها به طور معمول شهوت برانگیز و مقدمه ارتکاب گناه می‌باشد، نگاه به آنها حرام است.

آیت‌الله تبریزی: نگاه به فیلم‌هایی که موجب تحریک شهوت بر حرام یا ترویج فساد در جامعه باشد، جایز نیست.

آیت‌الله سیستانی: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه نیز باشد، بنابراین احتیاط واجب نگاه به زنان جایز نیست.

عکس مبتذل غیرمسلمانان

🔸 نگاه کردن به عکس‌های عریان و برهنه زنان و مردان غیرمسلمان چه حکمی دارد؟ آیات عظام امام، تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی، فاضل و وحید: اگر با قصد لذت باشد، حرام است و بنا بر احتیاط واجب بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. آیات عظام بهجت، صافی، مکارم و نوری: نگاه به آن جایز نیست؛ هر چند بدون قصد لذت باشد.

ارضای شهوت با فیلم

🔸 اگر با مشاهده فیلم‌های شهوت‌انگیز، مقداری از شهوت انسان فروکش کند و در جلوگیری از ارتکاب حرام مؤثر باشد، چه حکمی دارد؟ آیا مشاهده آن به این منظور جایز است؟

همه مراجع: نگاه به این فیلم‌های شهوت‌برانگیز، جایز نیست و توجیه یاد شده، مجوز ارتکاب حرام دیگر نمی‌شود.

چشمان پراز آتش

رسول خدا ﷺ

کسی که چشمان خود را از نگاه حرام به زنی پرکند،
خدای بزرگ و بلند مرتبه در روز قیامت چشمان او را
با میخ‌های آتشین پر کرده و از آتش انباشته می‌سازد
تا حساب مردم به پایان رسد، آنگاه فرمان می‌دهد که او
را به آتش جهنم برند.

بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۳۶۶

■ مراد از عبارت «همه مراجع»:

حضرات آیات عظام امام خمینی، خامنه‌ای، فاضل، مکارم شیرازی، بهجت، صافی گلپایگانی، نوری همدانی، وحید خراسانی، سیستانی.

■ منابع:

توضیح المسائل مراجع، العروة الوثقی، تعلیقات علی العروة، تحریر الوسیله امام خمینی، اجوبه الاستفتائات آیت الله خامنه‌ای، جامع الاحکام و هدایة العباد آیت الله صافی گلپایگانی، منهاج الصالحین آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین آیت الله وحید، صراط النجاة و التعلیقه علی منهاج الصالحین آیت الله تبریزی، جامع المسائل آیت الله فاضل، وسیله النجاة آیت الله بهجت، توضیح المسائل آیات عظام امام خمینی، وحید خراسانی، نوری همدانی، بهجت، صافی گلپایگانی و استفتائات آیات عظام امام خمینی، خامنه‌ای، تبریزی، مکارم شیرازی، نوری همدانی.

دفاتر آیات عظام خامنه‌ای، مکارم شیرازی، بهجت، فاضل، صافی گلپایگانی، سیستانی، نوری همدانی، وحید خراسانی، تبریزی و سایت آیت الله سیستانی.

به نقل از www.porsemani.ir

